

Urząd Regulacji Energetyki

<https://www.ure.gov.pl/pl/energia-elektryczna/charakterystyka-ryнку/11089,2022.html>
04.05.2024, 05:59

2022

RYNEK HURTOWY

Wolumen krajowej produkcji energii elektrycznej brutto w 2022 r. ukształtował się na wyższym poziomie w stosunku do roku poprzedniego i wyniósł 175 157 GWh (wzrost o 0,9 proc. w porównaniu z 2021 r.). W omawianym okresie krajowe zużycie energii elektrycznej brutto wyniosło 173 479 GWh i zmniejszyło się o 0,53 proc. w porównaniu z 2021 r.

Zwiększenie krajowego zużycia energii elektrycznej było nieznaczne. PKB w 2022 r., które według wstępnych szacunków GUS wyniosło 4,9 proc., było o 4 punkty procentowe większe niż przyrost krajowego zużycia energii.

W 2022 r. w krajowym bilansie przepływów fizycznych energii elektrycznej udział importu stanowił 8,0 proc. całkowitego przychodu, zaś udział eksportu wyniósł 8,9 proc. rozchodu energii elektrycznej. W porównaniu z 2021 r., udział importu nie zmienił się, zaś udział eksportu wzrósł o 1,3 punktu procentowego.

Struktura produkcji energii elektrycznej zmieniła się nieznacznie w stosunku do poprzedniego roku. Zdecydowana większość wytwarzania oparta jest nadal na paliwach konwencjonalnych, tj. węgla kamiennym oraz węgla brunatnym. Natomiast zauważalną zmianą jest zwiększenie udziału wytwarzania w odnawialnych źródłach energii elektrycznej. W źródłach wiatrowych udział produkcji energii elektrycznej wzrósł z 8 proc. do 10 proc., a w innych źródłach odnawialnych wzrósł z 3 proc. do 5 proc.

Moc zainstalowana w KSE wyniosła 60 446 MW, a moc osiągalna 59 578 MW, co stanowi wzrost odpowiednio o 12,7 proc. oraz o 9,6 proc. w stosunku do 2021 r.

Struktura podmiotowa hurtowego rynku energii

Podobnie jak w latach poprzednich, grupa kapitałowa PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. miała największy udział w rynku energii w podsektorze wytwarzania energii elektrycznej. Grupa ta, w badanym okresie, utrzymywała również pozycję lidera na rynku sprzedaży do odbiorców końcowych. W 2022 r., w porównaniu z 2021 r., wzrosło znaczenie grupy kapitałowej Orlen pod względem energii wprowadzonej do KSE.

Wskaźnik udziału rynkowego trzech największych podmiotów, mierzony według energii wprowadzonej do sieci (uwzględniającej ilość energii dostarczonej przez wytwórców bezpośrednio do odbiorców końcowych), w 2022 r. nieznacznie spadł i wyniósł 66,1 proc. (spadek o 1 punkt procentowy w porównaniu do 2021 r.). Wyraźny trend spadkowy kolejny rok z rzędu utrzymywał się dla wskaźnika udziału trzech największych wytwórców w mocy

zainstalowanej – spadek o 6,2 punktu procentowego. W gronie trzech największych wytwórców, skupionych w grupach kapitałowych w badanym 2022 r., byli nadal: PGE Polska Grupa Energetyczna S.A., ENEA S.A., TAURON Polska Energia S.A. (dysponowali oni w sumie prawie połową mocy zainstalowanych). Z kolei pod względem ilości wprowadzonej do sieci energii elektrycznej, z grupy trzech wymienionych wytwórców wyparty został przez PKN Orlen S.A. TAURON Polska Energia S.A. (wytwórcy ci odpowiadali za ponad 2/3 produkcji energii elektrycznej w kraju).

Warto zaznaczyć, że w 2022 r. wytwórcy z grupy PKN Orlen S.A. znacząco umocnili swoją pozycję na rynku wytwarzania energii elektrycznej m.in. w związku z przejściem w swoje struktury wytwórców z grupy kapitałowej PGNiG S.A.

Wieloletni trend spadkowy, dotyczący w szczególności wskaźników HHI, mierzonych według mocy zainstalowanej oraz według wolumenu energii wprowadzonej do sieci (uwzględniającej ilość energii dostarczonej przez wytwórców bezpośrednio do odbiorców końcowych), w 2017 r. uległ istotnej zmianie, której intensywność obserwuje się również w 2022 r. Wskaźnik koncentracji, według mocy zainstalowanej, kolejny rok utrzymywał tendencję spadkową (co oznacza spadek o prawie 16 proc. w 2022 r. wobec 2021 r.), zaś – według energii wprowadzonej do sieci, po lekkim wzroście ponownie spadł (o 5 proc. wobec 2021 r.).

Wskaźnik ten liczony dla energii wprowadzonej do sieci w 2022 r., utrzymywał wartość pozwalającą na stwierdzenie, że stopień koncentracji na rynku jest wysoki. Z kolei wskaźnik koncentracji liczony dla mocy zainstalowanej mieści się nadal w przedziale średniej koncentracji na rynku wytwarzania.

Sprzedaż energii w poszczególnych segmentach

Struktura i mechanizmy funkcjonowania rynku nie odbiegają od analogicznych struktur i mechanizmów, jakie ukształtowały się w większości innych państw europejskich, uznanych za rynki konkurencyjne. Uczestnicy rynku mają, na równych prawach, szeroki dostęp do różnych form zakupu i sprzedaży energii elektrycznej oraz dostęp do informacji dotyczących wolumenów i cen, po jakich kontraktowana i sprzedawana na rynku hurtowym jest energia elektryczna.

Sprzedaż poprzez giełdę energii

Obrót na giełdzie energii prowadzony jest przez całą dobę przez 365 (lub 366) dni w roku. Uczestnikami rynku giełdowego prowadzonego przez TGE S.A. (Rynek Towarów Giełdowych – RTG oraz od 1 maja 2020 r. – Zorganizowana Platforma Obrotu – OTF) mogą być przedsiębiorstwa obrotu i wytwarzania energii elektrycznej oraz duzi odbiorcy końcowi, którzy mogą działać samodzielnie po wstąpieniu w poczet członków odpowiednio RTG i OTF (poprzez zawarcie stosownej umowy z TGE S.A.) lub za pośrednictwem domów maklerskich bądź innych podmiotów posiadających status członka RTG oraz OTF ze swojej własnej grupy kapitałowej, mogących zawierać transakcje na rzecz innych podmiotów należących do tej samej grupy kapitałowej.

Całkowity wolumen transakcji zawartych w 2022 r. na wszystkich rynkach energii elektrycznej na TGE S.A. wyniósł 141,4 TWh, co oznacza spadek o 37,2 proc. w stosunku do 2021 r., w którym całkowity wolumen zawartych transakcji wyniósł 225,2 TWh. Natomiast sprzedaż energii elektrycznej w całym okresie notowań wszystkich kontraktów z fizyczną dostawą energii elektrycznej wyniosła 217,0 TWh, co stanowiło 123,9 proc. produkcji energii elektrycznej brutto w 2022 r.

W 2022 r. TGE S.A. prowadziła następujące rynki sprzedaży energii elektrycznej: Rynek Dnia Bieżącego (RDB, ang. *SIDC*) – w modelu XBID, Rynek Dnia Następnego (RDN) oraz w zakresie rynku instrumentów terminowych, w tym również w systemie aukcji, Rynek Terminowy Produktów z dostawą energii elektrycznej (RTPE) Zorganizowanej Platformy Obrotu (OTF). Status aktywnych członków Rynku Dnia Bieżącego RDB TGE S.A. posiadało 30 podmiotów, Rynku Dnia Następnego RDN TGE S.A. – 46 podmiotów, Rynku Terminowego Produktów (RTPE) Zorganizowanej Platformy Obrotu (OTF) TGE S.A. – 41 podmiotów. Biorąc pod uwagę, że jeden podmiot może jednocześnie działać na RDB, RDN i RTPE OTF lub tylko na jednym z ww. rynków, łącznie na wszystkich wyżej wymienionych rynkach energii elektrycznej, prowadzonych przez TGE S.A., aktywnie w obrocie uczestniczyło 49 podmiotów.

Największy wolumen obrotu realizowany był na RTPE OTF. W 2022 r. na tym rynku (wraz z aukcjami) zawarto 34 268 transakcji, a łączny wolumen obrotu na nim wyniósł 108,3 TWh. Najbardziej płynnym kontraktem był kontrakt roczny w dostawie pasmowej na 2023 r. (BASE_Y-23). Wolumen obrotu na tym kontrakcie wyniósł 61,4 TWh – stanowi to 56,6 proc. łącznego wolumenu obrotu odnotowanego na parkiecie RTPE OTF w 2022 r.

W omawianym okresie na RDN zawarto 1 238 155 transakcji. Jednocześnie, członkowie giełdy zrealizowali transakcje zakupu/sprzedaży energii elektrycznej o łącznym wolumenie ok. 31,0 TWh, co oznacza spadek o ok. 8,4 proc. w stosunku do roku poprzedniego. Na RDB zawarto 275 861 transakcji, a łączny wolumen obrotu na tym rynku wyniósł 2,0 TWh.

Transakcje bilateralne

Kontrakty dwustronne, zawierane bezpośrednio pomiędzy uczestnikami rynku, tworzą tzw. rynek OTC (*over the counter*). Warunki handlowe tych kontraktów, obejmujące m.in. cenę i ilość energii elektrycznej oraz terminy dostaw, są wynikiem negocjacji między ich stronami, prowadzonych w ramach kodeksowej swobody zawierania umów i są znane tylko stronom danego kontraktu. Kontrakty dwustronne są zawierane w szerokim horyzoncie czasowym od umów rocznych, poprzez kwartalne i miesięczne porozumienia transakcyjne, aż do transakcji dobowo-godzinowych.

W 2022 r. wolumen kontraktów zawieranych na rynku OTC, nie uwzględniający kontraktów wewnątrzgrupowych, wyniósł 15,1 TWh i był o 17,1 proc. wyższy w porównaniu do 2021 r., kiedy to wyniósł 12,9 TWh.

Ceny na hurtowym rynku energii elektrycznej w 2022 r.

Kształtowanie się cen energii elektrycznej dostarczonej w 2022 r. obrazują trzy wskaźniki cenowe publikowane przez Prezesa URE, tj. średnia roczna i kwartalna cena sprzedaży energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym oraz średnia kwartalna cena energii elektrycznej sprzedanej na zasadach innych niż wynikające z art. 49a ust. 1 ustawy – Prawo energetyczne.

Ceny na rynku SPOT TGE S.A.

Średnia ważona wolumenem cena energii elektrycznej na RDN w 2022 r. wyniosła 796,17 zł/MWh i była wyższa względem 2021 r. o 395 zł/MWh, kiedy to cena ta wyniosła 401,17 zł/MWh.

Ceny na rynku RTT/RTPE OTF TGE S.A.

W 2022 r. odnotowano wzrost cen energii elektrycznej na rynku terminowym prowadzonym przez TGE S.A., czego odzwierciedleniem jest wzrost cen rok do roku kontraktów terminowych BASE_Y (kontrakt roczny w dostawie pasmowej na kolejny rok).

Średnioważona wolumenem cena transakcyjna kontraktu BASE_Y-23 w całym 2022 r. ukształtowała się na poziomie 1 110,04 zł/MWh, podczas gdy w 2021 r. średnioważona wolumenem cena transakcyjna analogicznych kontraktów terminowych BASE_Y-22 wyniosła 384,16 zł/MWh.

Jednocześnie, średnia miesięczna cena kontraktów BASE_Y-23 zawieranych w grudniu 2022 r. wyniosła 1 068,63 zł/MWh, podczas gdy średnia miesięczna cena analogicznych kontraktów BASE_Y-22 zawieranych w grudniu 2021 r. wyniosła 721,84 zł/MWh. Oznacza to wzrost ceny tych kontraktów o 48 proc.

RYNEK DETALICZNY

Nadzwyczajne okoliczności w 2022 r., które spowodowały skokowe wzrosty cen na rynkach hurtowych, nie pozostały bez wpływu na rynek detaliczny. Należy jednak zaznaczyć, że zarówno prawo krajowe w zakresie energetyki, jak i stosowana przez Prezesa URE od lat polityka w zakresie stosowania wysokich wymagań do oceny możliwości finansowych prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie obrotu energią elektryczną, tj. udzielania koncesji na obrót energią wyłącznie przedsiębiorcom posiadającym odpowiedniej wysokości kapitał i stosowanie zabezpieczeń finansowych, uchroniły polski rynek detaliczny energii przed falą bankructw na dużą skalę. Nie mniej ważne okazały się także rozwiązania w zakresie sprzedaży rezerwowej, które uruchamiane były sprawnie i które, w większości przypadków, zapewniły odbiorcom ciągłość dostaw energii.

W związku z gwałtownym wzrostem cen na rynku hurtowym energii, w obszarze rynku detalicznego pojawiło się niepokojące, choć na szczęście niepowszechnie, zjawisko ucieczki sprzedawców z urzędu od wypełniania ciężącego na nich obowiązku sprzedaży energii elektrycznej odbiorcom w gospodarstwach domowych po cenie wynikającej z taryfy zatwierdzonej przez Prezesa URE. Konieczne okazało się więc doprecyzowanie w przepisach zadań sprzedawców wchodzących w skład przedsiębiorstw zintegrowanych pionowo w tym

zakresie, a także, ze względu na nadzwyczaj trudną ogólną sytuację gospodarczą i sytuację w sektorze energetycznym, uzupełnienie obowiązujących regulacji o wskazanie podmiotu, który zobowiązany byłby do kontynuowania działalności w przypadku zaprzestania sprzedaży energii elektrycznej do odbiorców końcowych przyłączonych do systemu dystrybucyjnego przedsiębiorstwa zintegrowanego pionowo (np. wskutek upadłości tego przedsiębiorstwa).

Na rynku detalicznym energii elektrycznej odbiorcy dokonują zakupu na własne potrzeby bytowe lub technologiczne. W 2022 r. szczegółowym badaniem Prezesa URE objętych zostało 27 spółek obrotu energią elektryczną o największym wolumenie sprzedaży oraz 46 największych operatorów systemów dystrybucyjnych. Do sieci OSD, uwzględnionych w badaniu, przyłączonych było 17 323 740 odbiorców energii elektrycznej, z których 15 717 348 (ok. 90,7 proc.) stanowiły gospodarstwa domowe (dane z próby badawczej w badaniu ankietowym Prezesa URE). Jednocześnie tak znaczne zwiększenie liczby odbiorców nie przełożyło się na wzrost konsumpcji energii, a przeciwnie – zużycie energii obniżyło się o 1 222 548 MWh (tj. o 0,82 proc.) w grupie wszystkich odbiorców i o 450 483 MWh (tj. o 1,33 proc.) w grupie gospodarstw domowych.

Gospodarstwa domowe zużyły w ciągu 2022 r. 33 508 882 MWh energii elektrycznej, co stanowiło 22,7 proc. całego wolumenu sprzedanej energii.

Strona podaźowa detalicznego rynku energii to sprzedawcy energii oferujący towar odbiorcom końcowym. W grupie tej znajduje się sześciu sprzedawców funkcjonujących w ramach grup kapitałowych, wspólnie z operatorami systemów dystrybucyjnych, ale jako odrębne osoby prawne (tzw. unbundling prawny). Druga grupa to sprzedawcy w podmiotach będących jednocześnie operatorami systemów dystrybucyjnych (w 2022 r. było ich 183), a trzecia to niezależni sprzedawcy.

Sprzedawcy powiązani z OSD w ramach tego samego przedsiębiorstwa energetycznego lub w ramach grup kapitałowych, o ile prowadzą sprzedaż energii elektrycznej na rzecz gospodarstw domowych, obciążeni są publicznoprawnym obowiązkiem sprzedaży (tzw. sprzedaż z urzędu, z ceną podlegającą co do zasady regulacji) do odbiorców z tej grupy, przyłączonych do sieci dystrybucyjnej powiązanego z nimi OSD. Równocześnie mogą oni sprzedawać energię w ramach oferty rynkowej (ze swobodnie ukształtowaną ceną) dla innych grup odbiorców, a także dla gospodarstw domowych przyłączonych do sieci dystrybucyjnej innych OSD. Sprzedawcy ci mogą także przedstawiać ofertę rynkową odbiorcom w gospodarstwach domowych przyłączonym do sieci dystrybucyjnej OSD powiązanego z tym sprzedawcą, jednakże w takim przypadku wybór pomiędzy ofertą taryfową a rynkową jest prawem odbiorcy. Z danych sześciu największych sprzedawców energii elektrycznej, pozyskanych w badaniu przeprowadzonym przez Prezesa URE wynika, że na 31 grudnia 2022 r., spośród gospodarstw domowych będących klientami tych sprzedawców, blisko 60 proc. kupowało energię w oparciu o umowy z zatwierdzoną taryfą, pozostali zaś kupowali energię z cenami wynikającymi z ofert rynkowych.

Na podstawie badania ankietowego przeprowadzonego wśród 46 największych OSD, ustalono liczbę sprzedawców prowadzących działalność na rynku detalicznym w 2022 r.

Wyniosła ona 171, przy czym za kryterium aktywności przyjęto posiadanie przynajmniej jednej ważnej umowy sprzedaży, niezależnie od typu odbiorcy (gospodarstwo domowe czy odbiorca instytucjonalny).

Sprzedawcy energii elektrycznej funkcjonujący aktywnie na rynku detalicznym są zobowiązani do zamieszczania na swoich stronach internetowych oraz udostępniania do publicznego wglądu w siedzibie informacji o cenach sprzedaży oraz warunkach ich stosowania. W przypadku sprzedawców oferujących energię odbiorcom w gospodarstwach domowych, Prezes URE kontynuował w 2022 r. publikację zestawienia ofert, zawierającego ceny, stawki opłat oraz informacje o obszarze obowiązywania oferty. Na koniec zeszłego roku, oferty dla gospodarstw domowych przedstawiało 24 sprzedawców energii elektrycznej, działających aktywnie w tym segmencie. W porównaniu do poprzedniego roku, liczba sprzedawców prezentujących swoje oferty obniżyła się o 11, a przyczyną tak radykalnej zmiany było wycofywanie ofert przez sprzedawców, ze względu na niepewną sytuację ogólnogospodarczą oraz wysokie ceny energii elektrycznej na rynku hurtowym.

Na detalicznym rynku energii elektrycznej funkcjonują także podmioty niebędące rynkowymi „graczami”, lecz spełniające daleko ważniejszą funkcję dla rozwoju rynku niż tylko zarządzanie infrastrukturą techniczną. Mowa tu o operatorach systemów dystrybucyjnych, którzy zobowiązani są zachować niezależność od powiązanych kapitałowo sprzedawców energii, równoprawnie traktować wszystkich użytkowników sieci dystrybucyjnej i optymalizować warunki pracy sieci i dostarczania energii, sprzyjając tym samym rozwojowi rynku. Liczba OSD w 2022 r. wyniosła 189, z czego pięciu największych OSD objętych jest obowiązkiem tzw. unbundlingu (rozdzielenia) prawnego, a sieci tych OSD przyłączone są bezpośrednio do sieci przesyłowej energii elektrycznej.

Ważną instytucją rynku energii elektrycznej jest sprzedaż rezerwowa, gwarantująca odbiorcy ciągłość dostaw energii w przypadkach niezawinionych przez odbiorcę (np. trudności finansowe sprzedawcy skutkujące brakiem możliwości kontynuacji działalności). W przypadku odbiorców w gospodarstwach domowych, przyłączonych do sieci elektroenergetycznej OSD o napięciu znamionowym do 1 kV, cena energii elektrycznej sprzedawanej w ramach świadczenia rezerwowej usługi kompleksowej nie powinna przekraczać iloczynu współczynnika 2,5 i średniej ceny sprzedaży energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym, o której mowa w art. 23 ust. 2 pkt 18 lit. b ustawy – Prawo energetyczne. W innych przypadkach, cena oferowana przez sprzedawców rezerwowych jest kształtowana dowolnie i określona w publicznie dostępnych cennikach sprzedawców.

2022 r. sprzedażą rezerwową i sprzedażą w trybie art. 5ab ustawy – Prawo energetyczne, objętych zostało 54 140 odbiorców, z czego 32 005 stanowili odbiorcy w gospodarstwach domowych. Według stanu na 31 grudnia 2022 r., sprzedaż rezerwowa lub sprzedaż w trybie art. 5ab ustawy – Prawo energetyczne prowadzona była na rzecz 23 255 odbiorców (14 841 odbiorców w gospodarstwach domowych).

W omawianym okresie doszło do wstrzymania dostaw energii elektrycznej do 200 865 odbiorców (biorąc pod uwagę liczbę punktów poboru energii), co stanowi 1,1 proc. ogólnej liczby odbiorców. Około 69,3 proc. przypadków wstrzymania dostaw energii dotyczyło

odbiorców w gospodarstwach domowych. Przyczyną prawie wszystkich tych zdarzeń (96,03 proc. ogółem, a 96,06 proc. w grupie gospodarstw domowych) był brak terminowej płatności za pobraną energię elektryczną. Zgodnie z przyjętymi w 2022 r. przepisami, przedsiębiorstwo energetyczne, którego odbiorca (wyłącznie gospodarstwa domowe) zalega z płatnością za usługi, przed wstrzymaniem dostaw informuje konsumenta o dostępnych rozwiązaniach alternatywnych, takich jak przedpłaty, audyt energetyczny, usługi doradcze w zakresie energii elektrycznej czy zarządzania długiem.

Ceny

Rok 2022 był kolejnym, w którym rosły ceny energii elektrycznej i opłat dystrybucyjnych. Średnia cena energii za IV kwartał 2022 r., porównana z ceną w analogicznym okresie poprzedniego roku, wykazuje wzrost o 69,6 proc., a opłaty dystrybucyjne wzrosły średnio o 14,8 proc. Wzrost cen energii najsilniej dotknął odbiorców z grupy taryfowej C (137,3 proc.), natomiast dla odbiorców w gospodarstwach domowych wzrost cen wyniósł średnio 37,22 proc. (pamiętać należy jednak, że ok. 60 proc. tych odbiorców korzysta z cen ustalonych w taryfach zatwierdzonych przez Prezesa URE). Ostatecznie, z punktu widzenia odbiorcy, istotny jest poziom średniej ceny, za którą nabywa on energię elektryczną w punkcie poboru (tj. cena energii wraz z usługą dystrybucji). W 2022 r. koszt zaopatrzenia w energię elektryczną wzrósł średnio o 47,32 proc., ponieważ dynamika wzrostu wysokości opłat dystrybucyjnych także była ponadprzeciętnie wysoka (w grupie gospodarstw domowych wzrost wyniósł 10,62 proc., a najwyższy – 41,72 proc. był w grupie taryfowej B). Ogółem, w 2022 roku cena energii, stawki opłat dystrybucyjnych i łączny koszt zaopatrzenia w energię wzrosły we wszystkich grupach odbiorów, a ich wartość (nominalnie) ukształtowała się na wcześniej nieobserwowanym poziomie.

Data publikacji : 11.05.2023

Data modyfikacji : 12.05.2023

[Poprzedni Strona](#)